

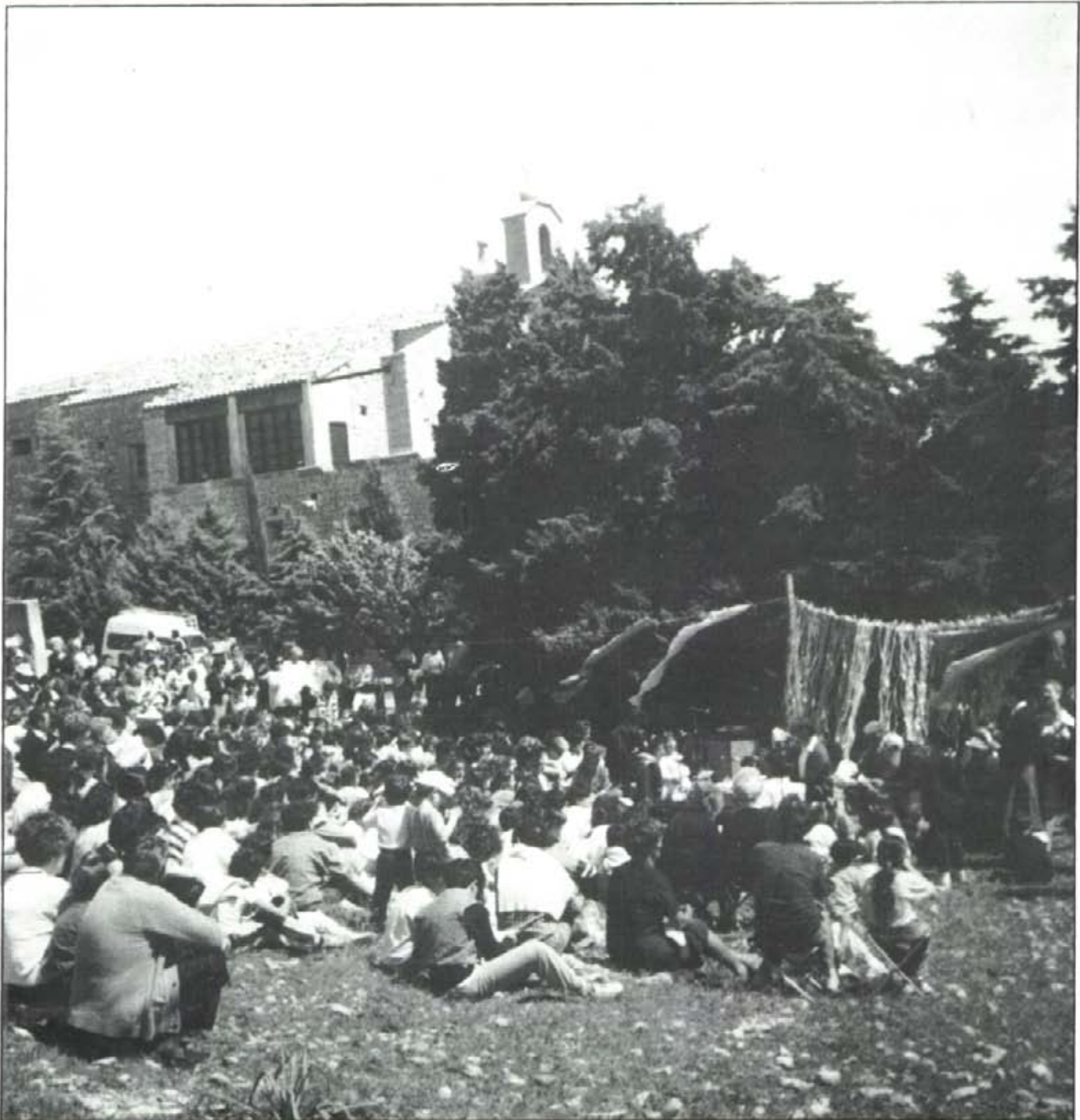

BELLPUIG

ARTÀ.

28 ABRIL 1990 N° 25 -VI ÈPOCA- ANY XXX I REVISTA QUINZENAL

PRIMER DE MAIG: A L'ERMITA

Com si fos un Centre de Salut

Des de l'Hospital, el nostre Centre Sanitari, està a punt de començar una nova campanya de salut, com informam a l'interior. No hi és de més afegir a la notícia algunes reflexions que la qüestió permet.

En primer lloc, constatar que, una vegada més, des del nostre Centre Sanitari es fan tasques que es preveu que facin els Centres de Salut. I que no és la primera ocasió en què des d'Artà s'avança en qüestions d'aquesta classe. La població sap respondre i entén que aquestes campanyes, a més del benefici directe de qui les aprofita, permeten un tractament i un estudi estadístic que les fan encara més beneficioses. L'equip mèdic sap també col·laborar i l'Ajuntament aporta els beneficis d'una informatització que, de cada cop, es va revelant com un instrument de beneficis polivalents. Hi ha consciència i hi ha infraestructura. I, a més, ganes de fer coses bones i de fer-les bé. Això hauria de servir als responsables de la Conselleria per acabar de fer el platet amb la resta d'arguments que l'Ajuntament ha presentat en reivindicació de la conversió del nostre Centre Sanitari en un Centre de Salut.

Atès que aquesta campanya es fa en col·laboració, precisament, amb la Conselleria de Sanitat, sembla que ens hi jugam més que el que aparenta. Un èxit de participació de les artanques en aquesta campanya de per si ja molt beneficiosa, podria ser un factor de pes a l'hora de considerar la possibilitat de donar més volada a l'Hospital. Les dones d'Artà tenen al seu davant una doble responsabilitat: beneficiar-se d'una assistència mèdica excepcionalment interessant (gratuïta, sense desplaçaments i que apunta a una de les malalties que més les castiguen) i, en segon lloc, demostrar que aquestes campanyes -la principal raó de ser dels futurs Centres de Salut- a Artà funcionen i tenen una gran acceptació.

Una altra reflexió apunta al grau d'acceptació o rebuig que pot trobar una indagació d'aquestes característiques entre la població femenina. És probable que algunes dones es sentin incorregudes a participar-hi a causa d'un sentiment de vergonya que no sàpiga distingir entre camps distints com són el de la moral i el de la pròpia salut. Aquests casos necessiten la comprensió i l'ajuda d'aquelles persones que sí entenen la perfecta confluència d'aquestes classes d'interessos. Aquestes persones, siguin homes, siguin dones, són les que poden animar i estimular les indecises perquè participin en allò que els pot ser molt beneficiós. Si els saben fer entendre que en aquestes qüestions no hi ha res més eficaç que la revisió precoç, pot ser que els ajudin més del que pensen.

El primer de maig i l'ermita

El primer de maig i l'ermita són, al nostre poble, dues realitats que ja han quedat casades per a sempre. Des de la primera concentració -fa una dotzena d'anys- on un grupet de pares i infants de catequesi pujaren a l'ermita com a cloenda del curs de catequesi, fins avui en què gairebé tot el poble -la majoria a peu- es desplaça a aquest lloc privilegiat de la nostra contrada, la data del primer de maig podríem dir que ha anat assolint un fesomia pròpia, una fermesa peculiar.

El poble d'Artà té necessitat de l'ermita. Potser perquè tots duim dedins un ermità en potència. Viure dins una societat agressiva i despersonalitzadora ens fa delitar cada vegada més pels racons naturals que ens retornen i ens lliguen a la mare natura, a la soledat, al silenci i ens ajuden a retrobar-nos i reconciliar-nos amb nosaltres mateixos. Tots necessitam omplir els nostres ulls i els nostres cors d'aquella bellesa que no la podrà donar mai el progrés ni la tècnica. Es la bellesa de les coses naturals i senzilles.

El poble d'Artà necessita també trobar-se. No solament a la plaça nova un dia de festa o ballant jotes, sinó a un lloc diferent. Caminar plegats a peu compartint la conversa, menjar plegats una panada als garrovers, pujar per les dreteres, participar en la festa i parar la taula del dinar damunt les estovalles verdes dels contorns de l'ermita, forma tot això part d'un ritus que, pel que sembla, ningú jamai no podrà destruir. La trobada gratuïta en l'esforç, en la festa i en la taula són i seran sempre gratificants i ens ajudaran a sentir-nos família i poble.

El poble d'Artà té també necessitat de dir ben fort, encara que sigui sense paraules, encara que sigui sols amb l'expressió d'un gest o d'una presència, que estima l'ermita, la seva ermita de Betlem, que la vol conservar amb tota la seva identitat i bellesa, que estima els ermitans com a guardians gelosos de tanta meravella i que vol seguir tenint aquest punt de referència dins els quefers diaris de treball asfixiant i de preocupacions angoixoses. Punt de referència que el connecta amb un món i un estil que necessita tastar sovint.

Tots estam convidats a trobar-nos a l'ermita el primer de maig. Esperem que enguany la pluja no desbarati la festa i puguem passar tots un dia d'alegria i germanor.

Per a molts d'anys.

* * * *

Revista quinzenal

Núm. 25, 28 d'abril 1990

Redacció i Administració:

Rafel Blanes, 10. Artà.

Tel. 835033 (contestador automàtic)

Dipòsit legal: PM 57-1969.

Redacció:

C. Obrador, G. Bisquerra, A. Genovard, R. Humbert, P. Ginard, B. Tous, A. Picazo, J. Adrián, S. Ginard, J. Morey, J. Sureda, M. Dalmau, A. Muñoz, M. Mestre, S. Conesa, M. Gelabert, J. Amorós.

Administració:

G. Bisquerra, C. i C. Guerrero, Mª A. Sureda, A. Vives.

Bellpuig no es responsabilitza del contingut dels articles que van firmats.

Imprimeix: Gràfiques Llevant. Ciutat, 55. Artà.

La fal·lera hípica (I)

Iniciem avui una sèrie de treballs sobre un aspecte que a Artà té una importància molt notable: l'afició hípica, i més concretament, al trot. Avesats a sentir-ne parlar no comparem amb altres pobles i per això no sabem que aquesta afició és de les més singulars de Mallorca, ja sigui pel nombre de cavalls federats, per la seva qualitat o, sobretot, per la característica més singular: a Artà la gran majoria d'aficionats viuen tot el procés del trot. Cada propietari sol ésser, a més, criador, cuidador, conductor i tècnic teòric de tots els secrets, argúcies i estratègies per millorar el rendiment de l'animal. Per això els agrada tant que, segons diuen alguns, arriben a perdre-hi la xaveta. O la hi troben, qui sap. Del que no hi ha dubte és dels resultats: en aquest moments a Artà hi ha una egua, **Unita**, que posseeix encara el rècord absolut dels 3.000 m que va establir el 1977. Una altra egua, **E. Marisol** (que avui presentem a la secció de cracks), té el rècord nacional del km llançat. I un cavall, **Nostro VX**, és l'actual Gran Premi Nacional i Campió de Campions.

Els estels del firmament.

Un cavall entra a la glòria i a la història si guanya el Gran Premi Nacional, una carrera reservada als poltres de tres anys nacionals. L'elenc artanenc n'hi té dos, separats per trenta anys d'afició constant i intents que no cuallaren. **Caquirvin** i **Nostro VX** guanyaren els Grans Premis de 1959 i 1989, respectivament. Tot i això els veritables aficionats tenen el seu particular rol de figures i és curiós comprovar que en l'enquesta que hem fet ningú no anomena aquests dos animals que són els únics que aconseguiren el gran triomf.

Fresca encara la victòria de **Nostro VX**, recordem que ara fa 31 anys l'egua **Caquirvin** (Ca, de Carrossa, quir del nom de la mare, i vin del del pare), propietat de Josep Cladera Serra, de Carrossa, i conduïda per Guillem Mas, va guanyar el Gran Premi Nacional. Encara va córrer a l'hipòdrom palmesà de Jesús. Vegeu les característiques dels dos guanyadors:

Caquirvin, conduït per Guillem Mas, a la carrera del 17 de maig del 59 en què guanyà el Gran Premi Nacional.

Nostro VX, cobert amb la bandera del vencedor, passejant pels carrers de la vila en la seva nit triomfal.

	CAQUIRVIN	NOSTRO VX
Distància de la carrera	2500 m	2200 m
Velocitat per km	1'41"2	1'24"6
Premi: trofeu i...	20.000 pts.	360.000 pts.
Fill de	Vincennes Quirla	Helios CH. Patt G.
Conductor	G. Mas	J. Arnau
Propietari	Josep Cladera	Q. Bodyfac Center

Els millors cavalls de la història.

No hi ha dubte que és una qüestió mala de resoldre, sobretot a causa de les diferències en preparació, en qualitat de races, en classes de pistes, etc.; però hem volgut intentar treure'n trelat entre els aficionats. Observareu que hi ha coincidències, especialment referides als millors animals dels últims anys. Aquestes són les respostes a una única pregunta: Quin ha estat el millor cavall de trot que hi ha hagut mai a Artà?

Antoni Suñer Garau, Sunyer.

D'ara fa molts d'anys, n'Opel i en Pomponius, que era un cavall francès, varen ser dos grans trotadors. Tenien sobre tot molta classe i un saber estar damunt la pista molt gros. Darremament hi va haver n'Unita, però els cavalls d'aquell temps no es poden comparar amb els actuals, que fan molta més via. Entre els d'ara destacaria n'E. Marisol, n'Aronita P., na Joly

Grandchamp, n'Estivalia i na Faula, que crec que és la millor de totes.

Antoni Sancho, Crespi.

De temps enrere va ésser na Solita, l'egua de Sa Vaquera, encara que no arribàs a fer molta via, era molt guapa. D'ara fa uns deu anys destacaria en Talismán, encara que la seva vida esportiva fos curta. Entre els actuals crec que no hi ha cap dubte ni un: n'E. Marisol i na Faula.

Pep Ferrer Alzamora, de S'Estelrica.

Si anam molt enrere va ser na Solita, de l'amo en Mateu de Sa Vaquera que va arribar a fer 1'29" i a córrer a la penúltima carrera. Era una egua molt guapa i amb molta de presència. D'ara fa deu anys destacaria en Talismán i n'Unita, dos grans animals. DEls d'ara,

En Toni
Crespi,
cuidador de
Nostro VX,
E. Marisol,
Quick Lui i
Morellet.

Faula, E. Marisol i Estivalia, que hagués arribat molt més lluny si no hagués estat per les lesions.

Sebastià Esteva Ferragut, de Ses Terres.

Així, amb una pregunta tan directa, he de dir que ha estat n'E. Marisol, que ha estat una egua molt completa, ràpida, segura, molt manejable i que ha establert un rècord al km llançat que serà mal de bate. També han destacat n'Aronita P., n'Unita i na Faula.

Miquel Sard Suñer, Torreta.

Quan et fan aquesta pregunta tot d'una surt a reluir l'egua d'Es Pont: n'Unita, que va ser tot un crack i la prova n'és que encara posseeix el rècord dels 3000 m de tota la història del trot balear. Era una egua de molt de fons. Dels cavalls actuals destacaria també n'E. Marisol, per la seva regularitat i la gran punta de velocitat.

Antoni Lliteras Ferragut, Petaca.

D'un principi na Glòria va ésser tot un crack, era molt bona. D'ara fa uns deu anys no hi ha cap dubte que n'Unita va ésser un crack perquè va fer carreres de tot metratge i va guanyar-ne un caramull. Dels actuals crec que tenim dues de les millors egües de Mallorca i de les Balears, que són n'E. Marisol i na Faula.

Quadres artanenques. Un elenc excepcional.

La nòmina de cavalls inscrits i que són propietat d'artanencs és molt elevada. És una de les característiques d'aquesta afició a la qual dedicam aquestes pàgines i que sorprèn els externs que ho comparen amb el nombre de cavalls d'altres poblacions. N'oferim a continuació el detall, agrupats per quadres. En primer lloc figura el temps que té acreditat, a continuació hi va el nom i segueix, entre parèntesi, el cavall i l'egua pares. En algun cas segueix un breu comentari. S'ha de tenir present que els nadissos, anomenats productes, d'enguany han de tenir un nom començat amb "S", la qual cosa indicarà sempre l'any de neixament: és la generació que dins tres anys podrà córrer el Gran Premi Nacional.

Quadra Antoni Esteva Negre, de Ses Terres.

Petruska (Glanny Hannover-Andrea F).

1'23" **Aronita P.** (Poker-Pampa),
(coberta per Napolitan).

Rosa P. (Iquelon-Aronita P.).

Quadra Antoni Ginard, de S'Aumeta.

Atenea (Oscar CII-Flicka).

Nit Santa (Ego-Atenea).

Som d'Artà (Labrador the Thoury-Atenea).

Quadra Antoni Rocha.

Pauma de Ram (Labrador the Thoury-Zarzamora),
(coberta per Napolitan).

Quadra Antoni Massanet Alzamora, Garrit.

Eta (Rador-Etinselle).

Raia (Labrador the Thoury-Eta).

Un poltre "S" (Labrador the Thoury-Eta).

Quadra Antoni Servera, Rumbante.

Vega (Rodor-Rubia).

Quadra Antoni Sunyer.

1'21" **Unita** (Trianon B.-Portuguesa).

S'Unita (Labrador the Thoury-Unita).

Quadra Bartomeu Esteva, Metllerar.

1'25" **Fophy** (Bio Grandchamp-Sophy),

(coberta per Labrador the Thoury).

Sophy de Thoury (Labrador the Thoury-Fophy).

Quadra Bartomeu Gili, Sua.

1'20" **Faula** (Giato-Aixalda d'Or).

1'23" **Joiell** (I.Begonia-Aixalda d'Or).

1'25" **Loçana** (I.Begonia-Aixalda d'Or).

1'29" **Meravella** (Ego-Aixalda d'Or).

Quadra Body-Face Center.

1'20" **E. Marisol** (Echo-Marisol).

1'22" **Nostro VX** (Helios CH-Patt G).

1'19" **Quick Lui** (Ejakval-Bride Elle).

1'24" **Morellet** (Uvalli-I.Lavitoise).

Sentollo (Lubcrian-Zalca).

Quadra Cristòfol Ferrer Danús.

1'21" **Quenotte Sablaise** (Borgia III-Diane de R.).

1'23" **Joya Bois** (Echo de Vieux Bois-Unita),

(plena de Labrador the Thoury).

Sempre Dorado (Labrador the Thoury-Joya Bois).

Quadra Es Puig Badei (J. Sard, M. Sard).

1'23" **Joly Grandchamp** (Brio Grandchamp-Brenta SF).

Salada (Ravel-Nopalía).

Nopalía (Madero B.-).

- Nancy (Ego-Brenta SF).
Brenta SF (Ego-Brenta),
 (mena una pollina d'Hildango).
 1'32" **Bahama R.** (Renaldo B-Lacakid).
Pamela de Thoury (Labrador the Thoury-Bahama R).
Romàntica (Labrador the Thoury-Brenta SF).
 Una pollina "S" de Labrador the Thoury-Brenta SF.
 Una pollina "S" de Labrador the Thoury-Bahama R.
- Quadra **Gabriel Pascual, de Sa Cova.**
Menfis (Intreprise Begonia-Sophy),
 (coberta per Labrador the Thoury).
- Quadra **Germanes Massanet.**
 1'21" **Junita** (Hissooney-Atenea).
- Quadra **Germans Carrió, d'Ets Olors.**
 1'30" **Liduvina VX** (Eliphor-Zarxa Mora).
- Quadra **Germans Fuster.**
 1'22" **Marta de Courcel** (Elios de Courcel-Quenia Khan),
 (coberta per Labrador the Thoury).
Rigoletto (Elios de Courcel-Quenia Khan).
Peleo B. (Etchou-S. Zingara B.)
- Quadra **Guillem Danús, de Sa Jordana.**
Habanera (Echo de Vieux Bois-Portuguesa).
Pinero (Labrador the Thoury-Habanera).
- Quadra **Guillem Soler.**
Herbívor (Betis P.-Hoguera)
- Quadra **Jeroni Ginard, Sunyer.**
Roure (Labrador the Thoury-Alfa Mora).
- Quadra **Joan Massanet, de Sa Porxada.**
 1'25" **Fabrina** (Monet-Sabina II).
Nina de Retz (Galan de Retz-Sabina II).
Rodella (Etchou-S.Zingara B.).
- Quadra **Jordi Caldentey - Mateu Moll.**
 1'27" **Numbela** (Habeo-Umbela).
 1'33" **Pastorelli** (Elios de Courcel-Caprichosa).
- Quadra **José Félix González - Pedro González.**
 1'20" **Jato** (Giato-Falda).
 1'30" **Ley de Ley** (Iquelon-Ley).
Petit Match (Iquelon-Bon Dos de Maig).
- Quadra **Mateu Ferrer.**
Jacinta (Haff-Zalamea Stela Joly),
 (coberta per Napolitan).
- Quadra **Mateu Sánchez - Miquel Negre, Mondois.**
Rata Zalea (Haricot des Groix-Zalea).
- Quadra Mateu Vicens, Metler.**
 1'26" **Penyora** (Labrador the Thoury-Anovera Hanover SM).
 1'40" **Pontons** (Nouko-Twiggy Pride).
- Quadra Na Borrassa.**
 1'24" **Mel** (Uvally-C.Unita).
 1'18" **Niky de Padoueng** (Paleo-Haousse Paloise).
 1'34" **Polida** (Haricot des Groix-C.Unita).
Riggy (Eliphor-Twiggy Pride).
 1'28" **C. Unita** (Trianon B.-Portuguesa),
 (mena una pollina d'Hildango).
Rumba (Labrador the Thoury-C.Unita)
 Un producte "S" (Hildargo).
- Quadra Sa Calobra (Miquel Angel Esteva).**
 1'22" **Lucas** (Galago-Dorothy).
 1'24" **Lechuzo** (Ego-Blaky P.).
 1'28" **Higea** (Oscar CII-Quenia Khan).
 Un producte "S" (Haricot des Groix-Higea).
- Quadra Sa Corbaia. (*)**
 1'19" **Labrador the Thoury** (Canino-Deutzia).
Maltemps VX (Helios CH-Boira d'Abril).
Simpàtic (Labrador the Thoury-Anouera Hanover SM).
Patt G (Jasmin du Pont-Din Din M),
 (és la mare de Nostro VX, Gran Premi Nacional).
Zarza Mora (Volcan Joly-Idfluen).
Neliduccia VX (Helios CH-Duccia).
- Quadra Sa Font Calenta.**
S'Estel de Retz (Galan de Retz-Estivalia).
 1'23" **Estivalia** (Monet-Ulisa).
 1'23" **Castañer** (Volcan Joly-Unica Dior)
Neus (Iquelon-Severa).
- Quadra Sebastià Genovard, Bossa.**
 1'26" **Danelisa** (Aneto-Ulisa),
 (mena un pollí de Jaune et Bleu).
- Quadra Sebastià Esteva, de Ses Terres.**
 1'33" **Maika de Ego** (ego-Coqueta).
Narta (Iquelon-Coqueta).
- Quadra Ses Eres.**
 1'26" **Jeremi** (Hissooney-Corita).
Royal Prince (Hildargo-Cebelina P.).
- Quadra S'Estelrica (Pep Ferrer Alzamora).**
 1'23" **Dama Augusta** (A. Worthy-Flicka)
 (actualment plena de Jaune et Bleu).
Rebona (Labrador the Thoury-Dama Augusta),
 Un producte "S" (Elios de Courcel-Dama Augusta)

(*) D'aquesta quadra només es fa referència dels més destacats ja que són molts els trotons que té dedicats a la muntura.

Què trobau del ressorgiment de la Setmana Santa?

JOAN SOLER SOLER.

Pens que és degut al fet que el tema religiós és fonamental. A mi m'ho ensenyaren de petit: primer Déu, després el Govern i després mon pare i ma mare. Fa goig veure aquestes processons i més en saber que els carapunats són persones amb el cap damunt les espatlles, i això no ho poden viure els estrangers. M'agradaren les "saetas" i em sembla bé perquè és el temps. Per a Nadal "villancicos", "saetas" per Setmana

MIQUEL FUSTER BONNIN, Eloi.

Que és extraordinari. La nova confraria, de la Mare de Déu de Sant Salvador, obeeix a un desig general, no s'ha hagut d'anar a cercar ningú. Crec que és un bon sistema per potenciar aquestes celebracions que, de cada any, són més participades per part dels artanencs. Els turistes només s'ho miren, qui fa la festa són els artanencs i és una celebració en què el 75% és religiós. Si no fos així, jo no hi participaria.

PERE PIRIS OBRADOR, Claret.

Jo no estic ficat en això de les confraries i no sabia que n'hi hagués cap de nova, tot i que vaig notar més carapunats. "Saetas"? No sé quin significat tenen. Crec que són uns festes suficientment potenciades i que, per a un cristià, no seran mai mundanes. No sabem com hi participa cadascú i uns en tendran una visió religiosa i altres d'espectacle, com qualsevol manifestació del sentiment religiós popular.

JORDI CABRER LLITERAS, De s'Estany.

Han ressorgit perquè el poble ho vol, perquè tot el que és tradició s'ha de conservar i fomentar. S'ha de tenir molt clara la diferència entre el folklore i la litúrgia, que es fa dins l'església. Les processons són folklore i fetes com enguany, en molt de respecte i silenci, estan molt bé. No estic contra les "saetas", però això no és gens mallorquí, no és tradició nostra. Si vénen turistes, benvenguts; però la festa és dels i per als artanencs.

FRANCESCA LLITERAS ALZAMORA, Petaca.

Les processons varen ser precioses; però certs comportaments dins l'església en semblaren una mica irreverents. Les "saetas"? No. No són de la nostra tradició. Aquestes festes ja tenen volada que basta i es perillós perquè pens que l'aspecte religiós minva ja que la processó no és només pel carrer, sinó també dins l'església. La festa són de cara als artanencs però sembla que també es pensa atreure turistes, curiosament sense profit econòmic.

ANTONIA SUREDA ALZAMORA, Lloveta.

Moníssim, ha progressat molt, perquè hi ha gent que ha fet esforços, com les caixes... haurien d'arribar a ser tan solemnes com primer, a mi m'agradaven molt. Jo no veig perill que tornin mundanes, a mi m'agrada molt així. Em va agradar sentir-hi "saetas". Trob que fa Setmana Santa; però aquí no se n'han cantades mai. Turistes? això sempre crida els turistes, vénen i s'ho miren, però la festa es per nosaltres.

Campanya de detecció del càncer femení(1)

La detecció precoç d'alguna dolència cancerosa d'entre les més freqüents entre les dones, és l'objectiu més assenyalat de la campanya que la Conselleria de Sanitat del Govern Balear i l'Ajuntament d'Artà duran a terme durant sis mesos a partir d'octubre entre tota la població femenina del poble situada entre els devuit i els seixanta-cinc anys d'edat.

La campanya consistirà en la citació prèvia de totes les dones del segment d'edat que s'ha dit, en una manera semblant a com s'ha fet altres vegades, com per exemple les vacunacions antitetànica o contra el grip. Així, escalonadament, es podrà aconseguir la cobertura de tota la població femenina.

La sessió consistirà en la formalització d'un qüestionari referit a hàbits de vida i a antecedents, seguida d'una revisió ginecològica. En l'exploració es procedirà a prendre una mostra citològica cervicovaginal que serà posteriorment analitzada en els laboratoris de la Conselleria. Igualment es procedirà a una exploració clínica de mama. Segons els resultats d'aquesta

sessió podria indicar-se la conveniència de la realització de proves més complexes per determinar amb més precisió la situació sanitària de la pacient.

Aquesta campanya de diagnòstic preventiu, que serà totalment gratuïta en tots els seus punts, és la més ambiciosa de totes les que s'han duit a terme a Artà. Cal considerar un privilegi el fet que es desenvolupi a la nostra població perquè els beneficis que se'n poden derivar són tan importants que seria una llàstima que les dones de les edats esmentades no hi col·laborassin.

En efecte, és ben sabut que el càncer de mama és la primera causa de mortalitat en la dona i la dolència tumoral que pateix més freqüentment. El càncer de cervix és el tumor més conegut i es va observant que la seva incidència entre la població jove femenina es va incrementant d'any en any. En ambdós casos la teràpia que dona més resultats i més positius no és altra que el diagnòstic precoç, és a dir, descobrir les primeres manifestacions quan encara s'és a temps d'intervenir de manera fàcil i sense gairebé cap complicació. Així s'explica el caràcter excepcionalment beneficiós que aquesta campanya representa per a totes les dones d'Artà.

Les citacions, segons la regidora de Sanitat, començaran en breu.

(*) Llegiu-ne el comentari editorial a la pàgina 2.

Premis a alumnes d'Artà.

Mateu Alorda Rosselló, alumne de setè del col·legi Sant Salvador, va aconseguir el primer premi a l'exposició **Astronàutic 90** amb el seu dibuix "Les naus espacials". El trofeu consistia en un telescopi valorat en cinquanta mil pessetes.

En el mateix certamen en Josep Pérez Carbonell, que cursa cinquè al mateix centre, va obtenir un premi especial que consistia en un llibre sobre astronàutica.

El concurs de dibuix havia estat convocat entre tots els centres d'EGB de Mallorca i va ser organitzat pel Centre de Recursos Pedagògics de Palma amb el patrocini de l'Ajuntament de Palma, el Centre de Cultura "Sa Nostra", ACER Ordinadors i amb la col·laboració de Dinàmica Educativa de Palma i de la Societat d'Astronomia Balear.

El col·legi Sant Salvador, que va participar a tots els nivells, va aconseguir un gran èxit amb els dos premis esmentats. A més, va rebre una aportació en metàl·lic per valor de cinquanta mil pessetes.

D. Maria Ignàsia, millora.

Tot i que continua a la clínica, l'estat de salut de dona Maria Ignàsia, la senyora d'Ets Olors, ha conegut millorança i ha sortit de l'estat greu en què es trobava, segons dèiem a l'edició anterior. Les intervencions que té pendents (a la clavícula, l'esternó i a la mà dreta) no són excessivament preocupants. Esperam que l'evolució continuï per bé.

Exposició sobre Sa Canova.

Del vint-i-set d'abril al sis de maig i organitzada pel GOB-Artà, restarà oberta al segon pis de Na Batlessa una exposició monogràfica sobre Sa Canova. Tot just fetes les seves al·legacions al Pla Especial de Protecció redactat per la Conselleria d'Urbanisme, aquest grup reivindica una vegada més la protecció total i definitiva de Sa Canova d'acord amb tots els estudis duits a terme que demostren sobradament els seus valors ecològics. Aquesta exposició s'afegeix a la campanya **Sa Canova contra Ravenna** iniciada per un reconegut grup d'artistes encapçalats per Miquel Barceló i empresa conjuntament amb la Universitat de les Illes. Amb la mostra, a més del cartell

dels artistes, s'intenta exposar de la forma més clara possible tot el camí recorregut d'ençà que el 1972 s'aprovà el primer intent d'urbanització. Des d'aquell any fins avui han estat moltes les tramitacions legals per les quals ha passat Sa Canova. Audiovisuals, fotografies, plànols i altre material didàctic seran els testimonis de què es valdrà el GOB per ratificar que els valors naturals i paisagístics d'aquesta zona són més que suficients per defensar-la de qualsevol tipus d'urbanització, camp de golf, etc. i conservar-la en el seu estat natural de forma definitiva.

Per al darrer dia de l'exposició, diumenge dia 6, també es té prevista una excursió a peu per a tots aquells que s'hi animin.

+ +

Obres municipals Activitats en la Setmana de millora. del Llibre.

Segons el contingut d'un Ban per a la contractació de les obres, es dedueix que l'Ajuntament pensa dur a terme tota una sèrie de millores a diversos punts del poble i edificis municipals. Destacaríem la remodelació de la Plaça de S'Almudaina i les obres de millora al cementeri.

Na Pepa torna.

Si al passat número havíem de lamentar que la nostra enfermera ens deixàs, un d'aquests dies na Xisca Píris, la regidora de sanitat, ens confirmava la notícia doblement bona que les intenses negociacions dutes a terme per l'Ajuntament havien donat com a resultat la creació d'una nova plaça d'ATS a Artà per part de l'INSALUD, i que aquesta seria ocupada per na Pepa a principis del mes que ve. Això significa que a més de poder comptar altre cop amb els serveis d'aquesta excel·lent professional, aquests serveis no costaran ni un duro al poble d'Artà. Sense dubtes, millor no hi podia anar.

Sobretot enfocades cap als nostres nins i joves, s'han duit a terme una sèrie d'activitats pensades per fomentar la lectura i l'estima dels llibres. Cal destacar les actuacions del grup de Teresetes S'Estornell a les quals han assistit les distintes escoles del poble i els pares que així ho desitjaren. Per altra part, Na Cateria Contacontes, popular personatge entre els nins per les seves intervencions als programes infantils de la televisió Balear, ha posat en escena la presentació de diferents llibres infantils adequats a les distintes edats. Paral·lelament s'ha pogut visitar una assortida exposició de literatura infantil i juvenil instal·lada a Na Batlessa a on els nins i els majors han pogut contactar amb les darreres novetats editorials.

La Setmana del Llibre ha estat organitzada per l'SMOE i en ella han col·laborat les distintes escoles del poble. D'entre les llibreries convidades, la Llibreria La Lluna de Paper es va fer càrrec del muntatge de l'exposició.

En Sarasate és a ca seva.

En Joan Sarasate ens demostra que els vertaders artistes no moren mai. Ni físicament ni espiritualment. Veieu-lo llegir tot xarpat un clàssic de la literatura, en Juli Verne. En vida ningú no pot dir d'aquesta aigua no en beuré, sentència que en Joan fa ben patent. Els que ja l'havien esmorteït, hauran d'esperar d'assegudes.

Joan, ànim! l'art et necessita!

Banda de música: homenatge

Amb un concert celebrat el passat dia 15 d'Abril al Mercat, la banda de Música d'Artà va voler retre homenatge a dos músics veterans a l'hora de jubilar-se: en Miquel Puig i n'Andreu Gallet. El concert presentà un repertori de noves peces musicals, i cal destacar sobre tot l'actuació com a solista de trompeta d'en Sebastià Barrines, que va demostrar el seu saber en el difícil art de la música.

Durant el descans es va dur a terme un parlament que posà de manifest la llarga trajectòria musical d'aquests dos homes que ara deixen la banda per motius d'edat. Destacà la constància de Miquel Mestre que al llarg de tota la seva vida ha estat membre de l'agrupació musical, i la bona labor d'Andreu Gallet tant en el camp de l'actuació com de l'ensenyança als més joves. A continuació Miquel Pastor, el Batle d'Artà, va fer entrega d'unes plaques commemoratives als músics homenatjats que van rebre amb evidents senyals d'emoció l'aplaudiment del nombrós públic congregat dins la plaça.

L'acte acabà amb un sopar de companyonia per a tots els músics i els seus parents a un restaurant de la localitat.

Síquies de GESA.-Els veïns dels carrers des Coll des Grec, Rafel Blanes, Pou Nou i Sa Clota fa un mes que no s'aturen d'amollar pestes. El motiu són les síquies que obri GESA per tal de fer desaparèixer les línies elèctriques aèries i fer-les subterrànies.

La collada de mal temps i la que sembla manca de previsió per part de l'empresa que fa les obres ha deixat pràcticament aïllada la barriada de Na Carretó.

Aquests darrers dies ha tocat el torn al carrer Pou Nou. L'andamiatge de les obres de la Residència i la síquia han coincidit i tallat pràcticament l'accés a la carretera de s'Ermita sobretot si s'han volgut respectar els senyals de trànsit. Esperem que la nova imatge de la façana de la Residència ens compensi sobradament i ens faci oblidar les molèsties i el fang de les sabates.

VIATGES D'ESTUDIS

Els de Na Caragol, a Barxcelona i Madrid.

Des del dia cinc d'abril fins al dia onze, vint-i-tres alumnes de vuitè d'EGB i quatre acompanyants (entre professors i pares) han realitzat el viatge d'estudis. Durant aquests dies han visitat Barcelona, Saragossa, Calatayud, Madrid, Segòvia, Toledo i Aranjuez i tots els complements culturals que ofereixen aquestes ciutats. El preu del viatge era de 45.700 pessetes, si bé els fons que havien aconseguit a la campanya ha reduït les despeses pràcticament a la meitat.

Els nins i nines s'ho han passat d'allò més bé, cosa que sembla natural si es té en compte que per a molts d'ells era la primera ocasió en què realitzaven una experiència semblant. Ha estat un viatge sense pràcticament cap tipus d'incident, fins i tot un error de planificació els va salvar

Vegeu els de Na Caragol al Monasterio de Piedra

d'haver de patir una forta calabuixada durant el partit Real Madrid-Celta.

Atès que era la primera vegada que el col·legi celebrava aquesta activitat, ja que és la primera promoció de vuitè que surt d'aquest centre, l'èxit ha estat total.

Els de l'Institut, a Itàlia.

Entre els dies quatre i tretze d'aquest mes d'abril els alumnes de tercer de BUP de l'Institut Llorenç Garcias i Font varen realitzar el viatge d'estudis que, com ja és tradició de molts d'anys, tenia l'objectiu de visitar algunes de les principals ciutats italianes.

Quaranta-nou alumnes i tres professors acompanyants partiren de l'aeroport de Son Sant Joan dimecres dia quatre en direcció a Barcelona per agafar, allà, l'autobús que els conduiria a les terres italianes. Mitjançant un recorregut nord-sud es varen poder visitar ciutats com Milà, Venècia, Florència, Roma i Pisa. D'aquestes fou Roma la que més lloances va merèixer a causa, segurament, de la gran quantitat de vestigis d'aquella època imperial que es pogueren observar directament (coliseu, foro romà, amfiteatre, arcs del triomf...). Les obres renaixentistes-barroques que sempre es trobaven als llibres d'història de l'art, com per exemple el Moisès i la Pietat de Michelangelo, es pogueren també tocar amb les mans. El gran dubte, però, és que no es sap segur si aquests turistes podran tornar a Itàlia, ja que malgrat es tiràs la moneda a la Fontana di Trevi, aquesta es trobava en obres i sense aigua.

Cal esmentar que gràcies a l'esforç realitzat durant tot

El grup de l'Institut prop de la torre de Pisa.

un any pels alumnes participants al viatge (verbena d'estiu, gales, sopars, venda de llibres...) es va aconseguir que la majoria tenguessin pagades les despeses del viatge i que uns pocs vessin compensada la seva feina amb una quantitat adicional que quasi bé fou suficient per pagar els petits capricis que poguessin tenir posteriorment.

Després de deu dies de passar-ho bé i dormir poc, els viatgers arribaren a Arà cansats però contents, i sembla que després d'una bona dormida la majoria haguessin tornat partir.

Col·legi Sant Salvador a Andorra

El grup de Sant Salvador a les runes d'Empúries

Amb un grup de 47 persones, partírem dia 2 d'abril i tornàrem dia 8.

Els dos primers dies els dedicàrem a realitzar la ruta del romànic Català. Es va visitar Empúries, Roses, St. Joan de les Abadeses, Camprodon, Ripoll, etc. A més es va tenir l'oportunitat de contemplar el museu Dalí de Figueres, Empúria la brava, etc.

Després seguiren dos dies dedicats al lleure i a l'esbarjo. Ens instalàrem a Andorra i visitàrem les pistes d'esquí d'arinsal. Es va aprofitar l'avinentesa per a patinar a les pistes de Gel de Canillo i de nedar a les piscines climatitzades de les magnífiques instal·lacions andorranes.

Barcelona va ésser la darrera ciutat que ens allotjà. Es va tenir l'oportunitat de conèixer una gran capital i de gaudir-ne: Sagrada família, Zoològic, El Tibidabo, Nou Camp, Museu de la Ciència, etc.

En resum, foren uns dies que, amb la combinació de l'aprofitament cultural i la diversió i la festa, es convertiran, per a molts, en inoblidables.

SETMANA SANTA 1990

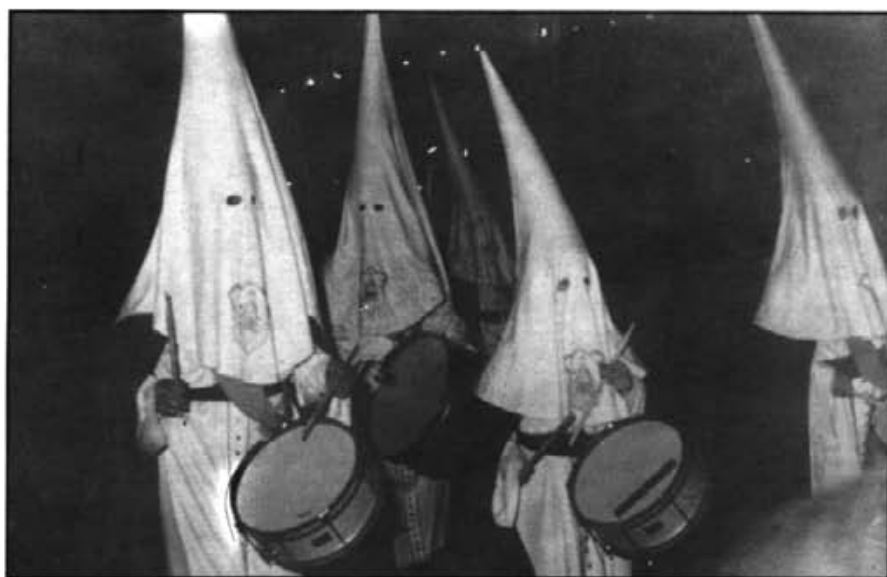
Diumenge del Ram

Començarem aquest breu repàs amb el que ens han paregut els actes de Setmana Santa, dels quals podem dir que tengueren un brillant inici el diumenge del Ram a Sant Salvador amb el ja tradicional pregó, enguany a càrrec d'en Pere Ginard Ferrer.

Tothom sap de quin punt es calça en Pere, per tant no va estranyar el seu manifest amb un llenguatge enriquit d'un saber casolà, però que molts de sabuts voldrien per a ells. Per tant, les seves paraules foren molt aplaudides pel nombrós públic assistent a l'acte. Com a pròleg i en recordança i memòria del recent desaparegut Pere Matemalas, l'Orfeó Artanenc va oferir el seu concert, ja també tradicional en aquest acte, molt d'acord amb la festa del dia i que per doble motiu fou llargament aplaudit.

Dimarts Sant

El segon acte a ressenyar, tant per la massiva assistència com pel profund sentit religiós, va ser la celebració de la penitència del dimarts sant. La parròquia quedà de gom a gom, cosa poc usual, de gent que almanco per a Pasqua vol ser redimida dels seus pecats i ansiosa del perdó. El dijous, divendres i dissabte sant, les celebracions ja no foren tan concorregudes, perquè el compromís ja és cosa de minories, així i tot foren molt animades i viscudes.

Banda de tambors i timbals de la nova confraria de la Mare de Déu de Sant Salvador.

Dijous Sant

L'auto sacramental del dijous al convent, va ser contemplat per molta de gent que després es va repartir pels carrers per veure passar la processó. Enguany s'hi afegí molta de gent, sobretot de carapunats. Totes les confraries tenien més integrants que altres anys i en va sortir una de nova creada en aquest any, anomenada "Mare de Déu de Sant Salvador" i formada per 62 carapunats molt vistosos i acompanyats amb els seus timbals, tambors i caixeta i duent el pas amb una gran seriositat i ordre.

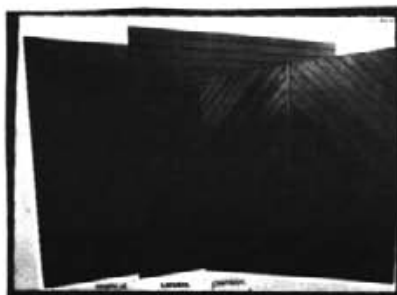
Com a novetat inèdita a la nostra vila es va produir el cant d'una "saeta" des del balcó de ca'n Pere Riera, interpretada per Pep Cruz,

Tatxueta. Una nova aportació que no sabem si haurà tengut èxit ni si tindrà continuïtat altres anys ja que és un costum que a Mallorca no té arrels. Circulava la versió que era deguda a una promesa per causa d'un accident feliçment superat.

Divendres Sant

El divendres es pot dir que mai no s'havia vist tanta de gent reunida al recinte de Sant Salvador per contemplar l'escenificació de S'Endavallament. Per aquest motiu, i ja d'horabaixa, comparegué molta de gent dels pobles veïns i també una gran quantitat d'estrangers, que entre tots feren que els aparcaments als carrers resultàs, entre cotxes i autocars, insuficient. L'acte va ser molt

MONTAJE

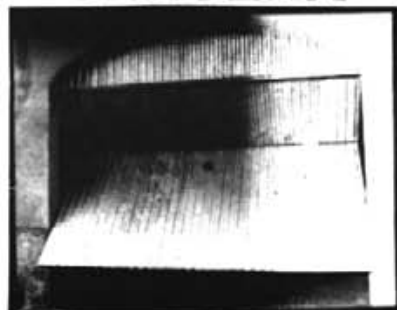
Kombi

PUERTAS BASCULANTES

MACHIMBRADO DE:
"NORTE Y TEKA"
CHAPA PEGASO
PINTADAS CON
DIFERENTES COLORES
SE LAS MONTAMOS EN
CUATRO HORAS
AUTOMATICAS Y CON
MANDO A DISTANCIA

C/. Pep Not, 59
Tel. 56 21 31 - A R T A.

SERVERA

Clasig

ben representat per tots i cada un del seu components. Després la processó va desfilar per la costa, com ja és costum de fa tres anys, i va resultar molt perquè el total de la gent es pogué posar a les voreres al llarg de tota la davallada. També hi hagué el cant d'una "saeta" al balcó de Ca'n Duai pel mateix cantaire del dijous. Seguidament es va fer l'enterrament del Crist al sepulcre dins la parròquia on molta gent va anar a adorar-lo.

Dia de Pasqua

I passant als darrers actes de la Setmana Sant podem dir que la processó del matí del dia de Pasqua, amb la trobada entre la Verge i el Crist Ressuscitat, va ser una gran èxit de participació si es compara amb els anys anteriors. Tant des de la parròquia com des del convent més de cent persones a cada part feren les dues acompanyades que una vegada aplegades davant l'Ajuntament seguiren en comitiva cap al temple parroquial on es va celebrar l'ofici de Pasqua amb una gran assistència de gent per recordar i reviuire aquest dia tan gran per als creients.

Ha estat comentari generalitzat l'augment de participants a les processons, sobretot la primera sor-

Moment de la trobada del Crist ressuscitat i la seva Mare.

tida de la nova confraria que ja hem esmentat. Hem demanat més informació i ens han assegurat que la confraria nova ja té cobertes les vuit places per arribar al límit de setanta que s'havien fixat i que, si Déu vol, sortiran l'any que ve. Però són totes les confraries les que han incrementat els seus membres. Per exemple la de la Joventut Seràfica ha presentat de quinze a vint membres més. També han estat novetat els deu carapunats més de l'antiga confraria parroquial, els vestuaris dels portadors

del passos i l'augment de cavallers amb capa acompanyants de Crist crucificat, que ja són trenta. També hem sabut que un grup nombrós de gent vol preparar una nova confraria que es posaria sota la invocació de Sant Antoni i que confien estar a punt per a les processons de 1991.

Així les coses, poc més se'ns ocorre per dir, si no desitjar que l'any que ve, si més no, poguem veure encara més augmentada la participació als nostres actes de Setmana Santa.

Dimarts, tothom a l'Ermita.

Dimarts és el primer de maig i, com ve essent costum en els últims anys, s'ha organitzat una diada a s'Ermita que, enguany, té aires de revenja amistosa amb la meteorologia a causa de la barrumbada que l'any passat mollà a l'hora de dinar. S'espera que l'assistència torni a ser massiva i per tant serà convenient tenir en compte algunes mesures de bon ordre.

Per exemple, els qui hi vagin en cotxe haurien d'esperar que els caminadors hagin fet la seva i no partir abans de les onze. A més a l'hora d'aparcar que segueixin les indicacions dels municipals perquè si no pot ser un desgavell majúscul. Un altre punt a vigilar és el dels fems. No embruteu: serviu-vos dels contenidors o, en bosses de plàstic, tornau allò que hàgiu de tirar fins al lloc apropiat.

Aprofitau, però, la diada. Passau-vos-ho bé en contacte amb els amics i amb la natura. Caminau, que és molt sà.

Rafel Bisquerra Alzina

LA PEDAGOGIA, ART ANTIC, CIÈNCIA NOVA

Ser artanenc no és viure a Artà, i no viure a Artà no és no ser artanenc. Això ho demostren clarament homes com en Rafel Bisquerra Alzina, un de tants d'artanencs que repartits pel món no obliden la seva vila i que hi han de tornar irremeiablement perquè la satisfacció de les inquietuds intel·lectuals, de veure món, no és incompatible, sinó tot el contrari, amb l'afiliació sentimental a un poble.

Els passats dies 9, 10 i 11 d'aquest mes d'abril en Rafel (que en aquests moments és professor titular del Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic, de la Universitat de Barcelona) va impartir en el nostre poble un curset de "Habilitats de vida i mètodes d'estudi". El curset, destinat als nostres educadors, ha constituït la "1ª Trobada d'Educadors de la Comarca de Llevant", activitat programada per l'SMOE per a la celebració del seu desè aniversari. Aprofitant l'avinentsa, Bellpuig li ha fet la següent entrevista.

Bellpuig.- Quina és la teva funció al Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació (M.I.D.E.) a la Universitat de Barcelona?

Rafel Bisquerra.- La funció d'un professor d'Universitat és docent i investigadora. Quant a docència faig classes de diverses matèries d'Orientació Psicopedagògica, Mètodes d'Investigació Educativa i Estadística Aplicada. Respecte a les investigacions, els temes de principal interès són les habilitats d'estudi, educació vocacional, habilitats de vida, eficiència lectora, estadística informàtica, anàlisi multivariable, investigació-acció, acció tutorial i avaluació de la llengua catalana.

B.- Què penses i quin futur veus en aquesta primera trobada d'Educadors de la Comarca de Llevant?

RB.- Crec que és una ocasió per posar en comú inquietuds, preocupacions, iniciatives i experiències entre els professionals de l'educació. Pens que pot ser el punt de partida de futures trobades encaminades a afavorir una renovació pedagògica permanent. El nombre d'assistents (més de setanta inscrits) manifesta l'interès dels educadors per reflexionar sobre la seva pràctica professional de cara a una formació perma-

nent, la qual cosa els honra com a persones i com a professionals. En canvi, el que m'ha sorprès ha estat que, fent-se la trobada a l'Institut, no hi hagi participat ningú d'aquest centre. Tal vegada és que els professors de secundària pensen que això de l'educació no va per ells? Faig aquest comentari perquè a cursos similars que faig per Barcelona l'assistència majoritària és de professors de BUP.

B.- Com definiries el concepte de "Habilitats de Vida"?

RB.- Les Habilitats de Vida són els comportaments apropiats i responsables en situacions relacionades amb assumptes personals, familiars, de temps lliure, de la comunitat i del treball. Són una proposta encaminada a aconseguir una educació que prepari per a la vida. Alguns tòpics concrets són aprendre a aprendre, presa de decisions, entrenament assertiu, prevenció de l'estrés, habilitats socials, prevenció del consum de drogues, etc. En síntesi consisteix en un conjunt de programes integrats dirigits a totes les persones en tots els aspectes de la vida de cara a la prevenció i el desenvolupament personal.

B.- Creus que els estudiants saben com estudiar?

RB.- El desenvolupament de les habilitats d'estudi s'inicia a primària i es perllonga durant tota la secundària. Inclús a nivell universitari es fan cursos de Tècniques de Treball Intel·lectual. Això és una tasca que implica a tots els professors, tant de primària com de secundària. Suposa la introducció de canvis significatius en el currículum i en la mateixa dinàmica de classe. Significa passar d'ensenyar continguts a ensenyar habilitats. Perquè l'alumne pugui arribar a "aprendre a aprendre" el professor ha d'ensenyar a aprendre a més d'ensenyar continguts. Tècniques com "eficiència lectora", "skimming", "EPL2R", metacognició etc., van en aquesta direcció. En resposta a la pregunta he de dir que si no se'ls ensenya difícilment en podran saber, a no ser que tinguin ciència infusa.

B.- Què penses d'aquesta sobrecàrrega d'activitats que realitzen els estudiants en el seu temps d'oci i que els sustenten una gran porció del seu temps per a l'estudi?

RB.- La resposta a aquesta pregunta s'hauria de matisar molt. Depèn de quin tipus d'activitat estiguem parlant i a quina persona concreta ens referim. Per a alguns pot ser positiu, per a altres pot ser aclaparador.

Les tertúlies.

B.- Quin consell daries a les famílies sobre aquest tema?

RB.- Aprenem a fer allò que feim fer. Si els nins tenen bons models de comportament i se'ls instrueix en aquest sentit, a la llarga hi ha més possibilitats que ho aprenguin. Si els nins, des de petits, veuen els seus pares que llegeixen, voldran imitar aquest comportament, que a la llarga els serà molt beneficiós. Si veuen fumar o beure alcohol també ho voldran fer, amb la qual cosa és més que probable que més endavant vulguin provar drogues més fortes. Si a casa respiren un ambient de comunicació interpersonal, d'habilitats socials, comportament assertiu i control d'estrés, estaran més preparats per a fer front als reptes que ens depara la vida. Avui en dia es dona molta d'importància als primers anys de vida del nin de cara al desenvolupament de competències. D'aquí surten les escoles de pares que des del naixement (inclús abans) i durant tota l'escolarització primària i secundària treballen en coordinació amb el centre educatiu. Això suposa una acció comunitària per part dels professionals de la psicopedagogia.

Antoni Picazo

A mitjan matí, a Ca'n Balague.- Fa una llarga temporada que un grupet d'homes jubilats es reuneix al cafè de Ca'n Balague entre les deu i les onze de cada matí, i allà fan la xerradeta, prenen el seu cafetet i qualche dia fan berenada de coca amb verdura, feta per n'Antònia Xineta, la madona del cafè.

Precisament, la foto que encapçala aquesta notícia ha estat presa d'una berenada de coca, on no hi faltaven les olives, la greixonera agra i dolça, el cafetet, el conyac i el xupito de meló.

Els que formen la tertúlia habitual i qualcun més que, convidat o de passada, s'afegí a la berenada són:

D'esquerra a dreta: en Tomeu Amadeo, en Pere de Sa Cova, en Miquel Rabassó, en Jordi Vicens, en Miquel Cupa, en Biel Gustí, en Biel de So n'Asopa, n'Antònia Xineta, en Josep de Carrossa, en Joan Sopa, en Miquel Capó (el que fou molts d'anys l'interventor del Banesto), en Joan Comuna, en Miquel Sanxo i n'Andreu Guidet.

Els dos darrers, Sanxo i Guidet, són els pioners de la tertúlia, ja que des que s'inaugurà el cafè (farà vint-i-un anys el dia primer de maig), i encara ells en actiu a les seves feines menestrals, cada dia i després d'haver berenat, mai no faltaren a prendre el seu cafetet i fer la xerradeta.

Els temes d'aquesta tertúlia són més bé variats i sempre en to desenfadat. Aquesta reunió és un costum sà de gent que té poques feines, i si els en surten, les deixen perquè diuen que "primer és lo primer". A més és una classe de gent que pot conversar de qualsevol tema perquè, com podeu veure, hi ha ex-batles, ex-banquers, ex-menestrals, ex-foravilers, ex-empresaris, i altres d'ocupacions diverses. Així que la seva tertúlia sempre està animada i amb molt d'al·licient.

Salut a tots i per a molts d'anys.

VUELOS
millor

Telex 69565 VGOR E

G.A.T. 820

Calle Binicanel·la, 12 · ☎ 585515/52 · CALA MILLOR
Carretera Costa Agulla, 19 · ☎ 564017 · CALA RATJADA

PUENTE 1º DE MAYO

CANARIAS del 30 de abril al 3 de mayo .... 22.950 Pts.
CORNISA CANTABRICA ..... 34.900 Pts.
CRUCERO POR EL RHIN del 24 al 27 de mayo.. 42.900 Pts.
PAISES BAJOS del 24 al 27 de mayo ..... 42.100 Pts.
AMSTERDAM del 24 al 27 de mayo ..... 39.950 Pts.

VUELOS ESPECIALES:

DUESSELDORF... 16.900 Pts. I/V
PARIS..... 15.000 Pts. I/V
ROMA..... 15.000 Pts. I/V

NEW YORK..... 59.900 Pts. I/V
(suplemento salida desde Palma, 7.000 Pts.)

**VIATGI MILLOR AMB VIATGES
MILLOR!!!**

ECOS

març

NAIXEMENTS

Dia 1. **Sergi Franco Palou**. Fill de Julio Miguel i de Francisca. Grec, 10.

Dia 4. **Gerardo Juan Licencin Reyes**. Fill de Gerardo i María Clara. Oasis, 22, 1r. E.

Dia 4. **Immaculada Concepció Ferrer Ferrera**. Bartolomé i Maria de los Reyes. Gran Via, 33.

Dia 5. **María Antonia Zafra Lliteras**. José i Margarita. Pítxol, 8.

Dia 5. **María Antònia Cruz Bernad**. Rafael i Francisca. Barraques, 37.

Dia 5. **Margarita Sintés Sintés**. Antonio i Antonia. Era Vella, 46.

Dia 10. **Pau Alzamora Palou**. Jaume i Magdalena. Santa Margalida, 48.

MATRIMONIS

Dia 17 **Pedro José Alzina Piris** amb **Antonia Maria Torres**. Nou domicili, Camf de Sos Monjos.

Dia 19 **Gabriel Riutort Forteza** amb **Zenni Anna Klara Stern**. Urbanització Betlem, Colmena 4. Colònia de Sant Pere.

DEFUNCIONS

Dia 1. **Desiderio Esteban Cuerda**. Avgda. Ferrocarril, 25. 85 anys.

Dia 4. **Bartolomé Salas Alzina, Puig**. Fondo, 13. 82 anys.

Dia 7. **Rosa Femenías Llabrés, Gurries**. Costa i Llobera, 42. 95 anys.

Dia 14. **Isabel Massanet Gayà**, de Sa Vinyassa i de Sa Font Calenta. 89 anys.

Dia 20. **Francisca Morey Font**. Santa Caterina, 18. 81 anys

Dia 24. **José Sintés Pallicer**. Era Vella, 46. 58 anys.

Dia 24. **Pedro Matemales Llinàs**. Antoni Blanes, 5. 59 anys.

Notícies**EL PRIMER DE MAIG A L'ERMITA**

Altra vegada el dia 1 de maig serà una diada de germanor dels artanencs a la nostra ermita de Betlem.

Organitzat pels infants de Catequesi amb els seus catequistes i monitors, celebrarem aquesta Diada on no hi mancarà la celebració de l'Eucaristia, la festa i les paradetes de la fira. També hi haurà begudes i cafè per a tots. Els beneficis seran per a les activitats de catequesi dels nostres infants i joves. Així idò, procurau no venir butxaques buides.

La concentració serà a les 9 del matí a la Plaça de l'Ajuntament des d'on partirem a peu tots els qui poguem. Devers les 12 del migdia a l'explanada de darrera l'ermita celebrarem l'Eucaristia. Després d'haver dinat s'obrirà la fira de jocs i sorpreses.

També cal dir que els infants

de catequesi, des de 4art fins a 8è pujaran a peu el dia abans acampant al voltant de l'ermita per així tenir més temps per a preparar les diverses activitats.

Esperam que sigui un dia d'alegria i germanor.

PRIMERES COMUNIONS

Dins el mesos d'abril i maig hi haurà els tradicionals torns de primeres comunions. Seran aquests:

Dia 29 d'abril, a les 11'30 al Convent.

Dia 6 de maig, a les 12 a la Parròquia.

Dia 13 de maig, a les 18 al Convent.

Dia 27 de maig, a les 18 a la Parròquia.

De la Colònia**BON HUMOR**

L'humor pasqual es feu present en forma d'un graciós acudit que circulà sobretot entre els que havien anat a la processó de l'Encontre. Diuen que tot fou idea d'En Joan Forteza "Fontaner". Com se sap enguany es va treure la imatge del Crist Ressuscitat acabada de restaurar per Pere Pujol i, enguany més que mai, els colors de la citada imatge ressaltaven amb força (aquests colors són el blau i el vermell). Els madrildistes criticaven el clero per haver vestit el Ressuscitat amb els colors del Barça, demanant que l'any que ve la Imatge sortís a la processó vestida de blanc, que és el color de Pasqua (i del Real Madrid).

Pluviòmetre

Area Urbana
Mes de març 1990

Dia 2.....	23 litres
Dia 5.....	4.5 litres
Dia 8.....	1 litres
Dia 25.....	9 litres
Dia 26.....	6.5 litres
Dia 27.....	2.5 litres
Dia 28.....	2.5 litres
Dia 29.....	9.5 litres

Total..... 58.5 litres

ALQUILER DE PELICULAS

ELECTRODOMESTICOS

TELYCO

FAX Y TELEFONOS

RESTAURADA LA IMATGE DE CRIST RESSUSCITAT

El dia de Pasqua la imatge de Crist Ressuscitat fou tret a la processó de l'encontre completament restaurada. La restauració fou realitzada de forma totalment gratuïta pel conegut escultor artanenc Pere Pujol. Enguany també s'estrenaren peanes i andes noves per dur la Mare de Déu i el Crist Ressuscitat.

INAUGURACIÓ OFICIAL DE LA BIBLIOTECA

A l'edició anterior comentàvem la bona labor que ha realitzat durant aquest curs la biblioteca local situada, de moment, al Centre Cultural. El pasat dimecres dia 11 fou inaugurada de forma oficial; a l'acte hi assistí el president del Consell Insular de Mallorca, Joan Verger i el batle d'Artà, Miquel Pastor. El bibliotecari és Joan Martí Munar i l'horari obert per al públic és de les 18 h. a les 19 h. de dilluns a divendres, i de 12 h. a 13 h. els dissabtes.

PLUGES BENEFICIOSES

Les pluges caigudes els dies 10 i 11 d'aquest mes d'abril han estat copioses i molt favorables perquè hi hagi una bona anyada. Les cisternes també s'han vist beneficiades lo mateix que els pous i fonts que, segons pareix, ja tenen assegurada la seva reserva de cara a l'estiu. Una vegada més s'ha complert el vell refrany popular: "per l'abril, cada gota val per mil".

De La Colònia

A. Genovart

PUJADA A L'ERMITA

Un any més la segona festa de Pasqua, molts de Coloniers, entre ells un bon grapat d'al·lots i joves, pujaren a l'ermita de Betlem. Tot i que el dia no acompanyàs massa no es va rompre la tradició i es feu tot el que estava previst: La celebració de la missa (enguany dins la capella i no a l'aire lliure com els altres anys), dues monumentals paelles a Sa Font, sota la direcció del "Chef" Jordi Jaume, "Pistola"; paelles de les que se'n lleparan els dits 120 comensals, i els jocs de costum després de dinar amb la intervenció de petits i grans. En conjunt una jornada de fraternitat on el competir fou el punt central de tot el dia.

SENYALS DE TRANSIT NO RESPECTATS

Qualsevol dia hi pot haver una desgràcia si no se respecten els signes de circulació instal·lats adequadament. Dos són els punts conflictius i delicats. El primer, just devora el Centre Cultural, a la confluència dels carrers de Sant Mateu i Sant Iluc; allà hi ha un stop que alguns conductors irresponsables -quasi sempre els mateixos- no respecten. L'altre punt està situat a la convergència de la carretera de Betlem amb la carretera principal (al creuer). Allà també hi ha un stop, però com que hi ha visibilitat suficient, són molts els conductors que fan cas omís d'aquest senyal, tot i que a vegades vénen altres cotxes que es veuen obligats a reduir la seva marxa. Creim que per aquests conductors imprudents només hi ha una solució: les multes. Seria bo que la policia local i la Guàrdia Civil en prenguessin nota, abans que sigui tard.

DISFILADA DE MODELS.-Una de les novetats de les passades festes fou la desfilada de models que tingué lloc el dia de Pasqua horabaixa. L'entitat organitzadora fou el Centre Cultural; la persona que ho coordinà, Magdalena Gayà Genovart i la "boutique" que deixà les prenes "Oro Punt". Naturalment tots aquests elements no haurien estat suficients sense la participació de les vuit joves que exhibiren els models; es varen saber moure amb agilitat i gràcia damunt la passarel·la. El públic, molt nombrós per cert, aplaudí cada una de les intervencions, així com els "xistes" que entre i entre contaren alguns infants.

Li Tòtsira descobreix l'eternitat

Pere Gómez Palliser (*)

Li Tòtsira ja ho sabia. Ho descobrí en la infantesa. Abans d'un examen els dies es contrauen. Cada cop es pot estudiar menys. Es deixa de sortir amb els amics. Després es suprimeix qualche programa de televisió, dos, tres... i ja no es veu en absolut. El passatemp del diari no es resol. No es llegeix l'horòscop i tampoc la secció esportiva. A la fi s'abandona la lectura del diari. La dutxa substitueix el bany, i l'entrepà el dinar. La sesta és heretgia, becar pecat mortal i dormir pecat venial. Li Tòtsira ja ho sabia. Abans d'un examen no hi ha temps, tan sols un instant.

Li Tòtsira sabia que immediatament després de l'examen no només hi havia temps per tot, sinó que hi havia eternitat.

Després de l'examen succeïen una sèrie de transformacions que feien que tot canviés. No és que les coses tornessin a ésser normals d'un mode immediat. Entre l'examen i la normalitat hi havia un període que li resul-

tava especialment plaent, era el temps d'espera dels resultats de l'examen. L'ansietat i l'angoixa produïda pel desconeixement de la nota feia que hagués d'entretenir-se a fer qualsevol cosa. No tan sols es podia tornar a becar com a complement de les hores del somni nocturn; no només es podia rebutjar l'entrepà a canvi d'un dinar pausat; no només s'abandonava la dutxa proletària bescanviant-la pel bany relaxantment burgès; no només es resolien tots els passatemp i es llegia l'horòscop, la secció esportiva, la secció nacional, la internacional i fins i tot l'econòmica; no només no es deixava de veure cap programa de televisió; no només es gandulejava amb els amics; sinó que a més a més hom podia enfatar-se dels amics, veure tots els "spots" televisius, llegir-se tots els anuncis del diari, quedar-se amarat fins al bo d'os a causa de les hores passades en remull dins el bany, atipar-se de menjar, no conciliar la son de tant que s'havia dormit. En definitiva, Li Tòtsira sabia que immediatament després de l'examen no només hi havia temps per tot, sinó que hi havia eternitat. Li Tòtsira descobrí que l'eternitat està instal·lada entre l'instant i el temps.

(*) Llicenciat en Filosofia
Professor a l'Institut.

Recepta de...

RESTAURANT ES PINS

Conill al xampany

Ingredients per a quatre persones: 1 k de conill, oli, farina, mitja botella de xampany sec, una copeta de conyac i un tasset d'aigua; una ceba grossa i un pebre vermell, mig litre de nata, arròs blanc com a guarnició i sal.

Es neteja i trosseja el conill, es sala, es passa per la farina i es fregeix. Es posa a poc foc dins d'una greixonera de test, amb oli. S'afegeixen la ceba i el pebre vermell, tallats ben fi. Posar sal al gust i sofregir-ho tot. En estar ben sofregit, es vessa la copa de conyac i se'l fa prendre, per flamberjar-ho. A continuació se li afegeix el xampany fins que tapi el conill. També un tasset d'aigua. Així ha d'estar una mitja horeta al foc lent, coent-se poc a poc. Després es cobreix amb la nata i es serveix amb l'arròs de guarnició. Bon profit.

saló de bellesa

ESTEL D'AUBA

Isabel Solano
Esteticista titulada

Carrer Joan XXIII, 19-1º - Tel. 56 29 50
ARTA (Mallorca)

Maquillatges
Neteja de cutis
Depilacions
Tractaments facials i corporals
Tractaments anticelulífics
Drenatge linfàtic
Depilació elèctrica.

NOVETAT
RECUPERADOR ELECTRONIC.
(Tractament artròsic).

filats parats

Foner

EL NOBEL CELA.

L'escriptor ha passat per uns mesos molt carregats. Venturosos, no hi ha dubte. I la seva incontinència verbal, freqüentment molt inspirada, tan treballada en la seva aparent espontaneïtat, tan hàbil i tan suggerent, sembla com si s'hagués disparada i no toqui, sempre, a port. "La llengua no se imponen por ley", ha dit, no fa massa temps, a Barcelona. I tots els bocabadats incondicionals no se n'adonen que l'home, ja a la part curta de la vida, l'esguerra.

I tant que s'hi imposen, per llei! però amb una condició, la que sempre avala en últim terme les lleis: que darrere hi hagi la força per fer-la complir, per força si és necessari. I s'equivoca perquè apunta a les llengües distintes a l'espanyol: el galleg, l'euscar, el català. Des de la Constitució, passant pels respectius Estatuts, tenen una llei de normalització lingüística que és allò que els pica a tants d'incapaços (incapacitats?) d'acceptar les goteres de la consigna oficial de "una sola llengua". S'espanten del perill (imminent!) del seu castellà. Que no en té de llei de normalització, perquè va tenir-ne una d'imposició. Dictada per Felip V a partir del 1707, era tan clara i tan convincent com l'exèrcit d'ocupació que l'avalava. I e a imposada explícitament als territoris que, en la mateixa tacada, perdien alguna cosa més que la possibilitat d'usar la seva llengua en qualsevol situació: perdien institucions i perdien llibertats. I amb més de 250 anys, n'ha fet de camí el castellà!. Tant, que és molta la gent que ja no sap que va ser imposat per llei.

El castellà no té de llei de normalització, perquè va tenir-ne una d'imposició, tan clara i convincent com l'exèrcit d'ocupació que l'avalava.

Però segons el Nobel Cella i altres, és ara que hi ha perill d'imposició lingüística. Amb tots els respectes, això és fer rialles. Especialment a les Illes Balears. Mira que comparar la Llei de Normalització amb la Nova Planta del primer dels borbons!. Deuen pensar que el president Cañellas imposarà l'ús del català a Extremadura, posem per cas. Som molts els que pensam que el nostre president fa molt poc, poquíssim, en allò que la llei l'obliga amb el català: promoure'l i usar-lo perquè els catalanoparlants d'aquestes illes recuperem la consciència de tenir una llengua pròpia que, després de 250 anys, continua essent la nostra i vàlida per a qualsevol ús. L'esperit de la Llei de Normalització és que, partir d'aquesta consciència, la usem sempre i en tota ocasió, sense traves. I sense el complex d'inferioritat que tenim com a conseqüència d'aquella imposició d'una llengua amb l'hàbil intenció de despullar-nos de la pròpia en virtut del dret de conquesta, i com a via per a obtenir el que veritablement es desitjava: la submissió política.

Si la Constitució del 78 pretenia reparar la ferida històrica de les lleis de 250 anys enrera, som els propis ciutadans els que ens hem de refer dels seus efectes. Recuperar l'ús ple de la nostra llengua no és més que una de les passes importants per auto-restituir-nos en la nos-

tra personalitat sencera i exercir-la en llibertat tant en l'expressió, com en el pensament, com en la vida tota.

TURISME.

Per casualitat m'arriba el *Flor de Card* de desembre del 89. Ja ho sabeu, la revista d'un dels pobles veïns, ric en turisme: Cala Millor i Sa Coma. A la pàgina 9 hi descobreix un article d'Ignasi Umbert, batle que fou de Sant Llorenç del 79 al 83. El títol, "És urgent una llei de financiació per a municipis turístics", m'atreu i el llegesc. I em sorprèn el que s'hi diu: els municipis turístics, més que els altres, es senten econòmicament impotents per satisfer les mínimes necessitats dels ciutadans i, en conseqüència, urgeix una llei de financiació que hi posi remei. Però, i l'enorme riquesa que genera el turisme? i

---

El turisme, a Mallorca, ha entrat en una dinàmica desconeguda. N'hi ha que tenen, literalment, por.

---

els milers de llits d'aquell litoral? i els milions i milions de permisos d'obra? i els milions i milions de contribucions? i el creixement de la població, no ha produït un increment, també, dels ingressos? I tot això no basta? O hi ha mals administradors? o és que el turisme crea més problemes al municipi que no en soluciona?.

No fa gaire llegírem els titulars: l'Ajuntament de Ses Salines fa fallida. Un altre ajuntament turístic, amb molta zona desenvolupada. Però què passa? No és el turisme la garantia de riquesa municipal? No diuen els defensors de l'expansió turística que els ciutadans tendran els serveis gratuïts? He citat dos exemples que no concorden...

A un diari de finals de març també hi llegíem que per primera vegada es preveu una pèrdua de llocs de feina -quatre mil, diuen- en el sector turístic. També parlaven, els diaris, de la competència ferotge de les Illes Canàries que pot desencadenar una caiguda brutal dels preus.

Algú ha assenyalat la paradoxa que els petits propietaris turístics, i els treballadors, coincideixen amb els ecologistes. No és que hagin esdevengut ecologistes, sinó que s'apropen les postures, abans tan oposades. Els interessos coincideixen.

El turisme, a Mallorca, ha entrat en una dinàmica desconeguda. N'hi ha que tenen, literalment, por. Altres creim que les circumstàncies forçaran a prendre mesures valentes, audaces i delicades. Difícils d'aplicar i, segurament, de seguir. I potser que ens n'adonem de la llarga seta feta en els anys en què la lluentor del present ens impedia preveure les boires d'ara. El que ningú dubta és que el futur s'haurà de fabricar amb criteris molt diferents als que han regit fins ara.

La processionària devasta els nostres pinars

Una papallona nocturna, la *Thaumtopoea pityocampa* (així l'anomenen els científics), és la causant de l'estat en què es troben els nostres pinars. Poca gent ha vist aquest insecte en la seva fase adulta, però tots la coneixem en el seu estat larvari o d'eruga. No és altra que la coneguda i punxosa cuca del pi.

La processionària és un insecte que ataca diferents espècies de pins, entre les quals la nostra, ja que de les fulles en fa el seu aliment. Malgrat la seva distribució és mediterrània, no es trobava a les nostres illes fins que es va introduir accidentalment devers els anys 50 a Mallorca, i posteriorment a les altres illes.

Ara que hem identificat el protagonista d'aquest desastre, no ens vendrà malament parlar una mica del seu cicle biològic. Després d'emparellar-se, la papallona femella pon, als mesos de juliol-agost, entre 100 i 300 ous al voltant d'una fulla de pi. Després de la posta, l'insecte mor.

Quatre o cinc setmanes més tard neixen les cuques, que formen una colònia a les branques del pi. Aquests cuques estan cobertes per multitud de petites pues urticants, que poden produir fortes irritacions a la pell de tot aquell infeliç que les toqui. Amagades de dia en una bosseta de fil (que va creixent a mesura que es desenvolupen), el vespre surten a menjar fulles de pi. Si acaben totes les fulles de l'arbre, no tenen problema per passar a un altre. Cal dir que aquestes defoliacions massives no arriben a ocasionar la mort de l'arbre, però el predisposen a ésser atacat per altres insectes.

Durant la primera quinzena de febrer les erugues ja es troben completament desenvolupades, i és quan realitzen les conegudes "processons" a la recerca d'aliment. Aquestes processons es van fragmentant a poc a poc, i les erugues es van enterrant individualment. Llavors es produeix la seva metamorfosi, que finalitza a mitjan estiu, amb la sortida d'una nova generació de papallones.

El seu elevat nombre, així com el mal funcionament dels mecanismes d'autocontrol natural tenen com a resultat una elevada defoliació dels pinars on habiten. Es fa, per tant, necessari controlar la plaga.

Hi ha diferents tècniques per combatre l'insecte, entre les quals es troben:

* **Destrucció de les bosses.**- Les branquetes infestades es poden tallar i destruir directament. Un altre sistema emprat és el de disparar cartutxos contra les bosses, malgrat no sigui recomanable per la dispersió de plom (verinós) que comporta.

* **Tractaments químics.**- Es tracta de fumigar amb producte insecticides. Cal anar molt en compte amb els insecticides, ja que alguns no són selectius i poden enverinar altres espècies

d'insectes. Igualment aquest verins poden acabar en el gavatx d'aus insectívores que s'alimenten de l'insecte.

* **Mètodes biològics.**- Els més eficaços i manco perjudicials per a la resta de l'entorn natural. Els més usats són les trampes sexuals, en què els mascles són capturats dins una gàbia penjada a un pi, atrets per una substància que reproduïx artificialment l'olor que despren la femella.

També es pot combatre indirectament, afavorint els seus enemics naturals, que no són pocs: aus insectívores (cucui, cap-ferrerico, puput, llosca, ...), insectes (vespes, xigales, ...), rèptils (dragons) i mamífers (rates cellardes, rates pinyades). Resulta, per això, molt interessant i necessària la protecció dels aucells insectívors, als quals podem convidar a viure als pinars si hi col·loquem capses-niu de fusta per tal que es puguin reproduir.

Antoni Muñoz

INSTAL·LACIONS

M. Mascaró

Avinguda Costa i Llobera, 34 - B
Tel. 56 27 10
ARTA (Mallorca)

S'OFEREIXEN FEINES DE: CONSTRUCCIÓ I DECORACIÓ DE JARDINS

Joan Llabata Morey
Plaça Conqueridor, 8.
Telèfon: 83 52 44 - ARTA.

Hípiques

El dissabte dia 31 de març l'egua de Sa Font Calenta, **Estivalia**, va reaparèixer, a Manacor, després de dos anys d'inactivitat. Tot i que es va veure que encara no es troba al cent per cent, va fer un bon paper.

També hem de destacar la reaparició, després d'uns mesos d'inactivitat, d'**E. Marisol**, a l'hipòdrom de Son Pardo.

En el capítol d'incorporacions hem de parlar de **Royal Prince**, un poltre d'arrels artanencques adquirit per G. Sureda i A. Lliteses, de la quadra de Ses Eres. És fill d'**Hildango** (cavall de l'Estat que l'any passat estigué a Artà) i de **Cebelina P.**, egua nascuda a can Gustí de Ses Terres, a.c.s.

L'altra incorporació ha estat **Jato**, semental nacional que ho ha estat tot dins el trot mallorquí, amb un rècord de 1'20" a Son Pardo. Ha estat adquirit pels germans González. **Jato**, fill de **Giato** i **Falda**, és germà per part de pare de la coneguda **Faula** i del crack **Huracan Quito**.

Dins aquest mes sembla que els cavalls artanencs han agafat vacances perquè són molt poques les classificacions obtingudes.

Diumenge 8 d'abril es produïa el debut oficial de **Riggy**, poltre de la quadra de Na Borrassa, conduït per A. Tous. Tot i que va ser desqualificat, el seu debut pot considerar-se com a destacat.

El mateix diumenge les dues egües de Bartomeu Gili, **Loçana** i **Faula**, aconseguiren un 1r i un 2n lloc rodant a 1'25"9 i 1'22"3.

Continuam a dia 8. En **Damià Ginard** va tenir un soscaire, gràcies a Déu sense importància. Conduït **Nostro VX** va tenir una girada de cabriol.

Seguim dia 8, a Son Pardo. A la IV categoria va guanyar **Lucas**, cavall de Sa Calobra, a 1'22". Aquest cavall es troba en un moment dolç de la seva vida.

Dia 13, Divendres Sant, diada d'aniversari a l'hipòdrom de Manacor i pocs resultats positius.

Comencem per **Lucas**. Segona victòria consecutiva, arrasant fàcilment a 1'24"3.

També ho va tenir molt fàcil la nova importació **Quick Lui**, del qual

ja hem parlat altres vegades. Va obtenir el seu segon primer a Mallorca, guanyant a 1'23" i conduït per **Damià Ginard**. El cavall, després d'un període d'adaptació, respon molt bé a les esperances que tots els aficionats artanencs havíem depositat en ell.

No podem parlar de bons resultats de trot, però sí felicitar els cavallistes al galop pels seus con-

stants èxits, sobretot de l'egua **Patricia**.

Ens han arribat notícies que per **Diumenge dia 6 de maig** hi ha previstes unes **curses de cavalls** a la pista de **Son Catiu** en què la majoria de participants seran locals.

Chaude Fontaine II

ELS NOSTRES CRACKS

L'any 89 va ser l'any d'**E. Marisol** un dels millors productes nacionals de tots els temps. Nascuda l'any 80 a Manacor, vegeu-ne els antecedents:

Pare: **Echo**. Avis paterns, **Junior Minister** i **Lili M.**

Mare: **Marisol**. Avis materns, **Fox M.** i **Ganga** (que és filla d'**Ecu d'Or**, 1'24", i de **Cristina**).

Després d'uns inicis molt irregulars, els coneguts aficionats artanencs **Damià Ginard** i **Antoni Vaquer** la compraren. L'aconseguien trempar i ja dins el 83 va enregistrar marques inferiors a 1'30 (1'28"3). Dins el 84 ja va ser considerada una de les millors egües de la seva generació a causa d'un gran crono: 1'24"8.

Amb l'obligada separació d'en **Toni** i en **Damià** va passar a ser propietat d'aquest darrer. Va anar confirmant les esperances fins a l'èxit del 89. Aquest any s'inicià amb un tercer a la diada de Sant Sebastià en què va fer 1'21"9, conduïda per **Gaspar Rayó**. A mitjan temporada, establia el seu rècord definitiu en carrera normal voltant a 1'20"9. Però això no era tot, perquè va batre el rècord del km llançat per a cavalls nacionals, que va quedar en 1'16"7.

En el 89 va disputar a Manacor 22 carreres i va aconseguir 2 primers, 2 segons i 2 tercers, amb una millor velocitat de 1'23"5. Avui per avui **E. Marisol** ha aconseguit ésser la número 1 de la seva generació i un dels millors productes nacionals de tots els temps. L'egua està preparada per **Antoni Sancho**, "Crespí" (que és qui ens la mostra a la foto), i conduïda pel seu propietari **Damià Ginard**, **Gaspar Rayó** o **Julià Arnau**.

Chaude Fontaine II

En **Toni Crespí** amb **E. Marisol**.

Xerrim-Xerram

ELL, GERMANS I GERMANES, la cosa va que vessa. El barbut de la península ibèrica i l'artanenc de la part baixa han feta amistat coral. Des d'ara són carn i unglà. Res les importen les engronyes idiomàtiques entre ambdós. El bon seny està per damunt tot. Els enfrontaments verbals entre ells mai seran altra cosa que conversar per conversar. Això sí: cadascun tendrà esment a que no li trepitgin l'ull de poll propi. Per tant, han tornat a carregar el canó lingüístic i se'n fan allò que es diu tirar-s'ho tot a darrera. A Déu gràcies sien dades, van més de galena que un picador en les messes d'estiu. Volen tanta tita com un temps ne volia el gall anglès de'n Vallori. El diumenge del Ram horabaixa s'esvergaren una grapada de pedrades carpetovetòniques i coverbos ferrutxers. Idò, torna-m'hi tornei, com deia En Serra. "Escucha. La última vez hablamos de superlativos. Si te parece, ¿por qué no damos un repaso a los diminutivos? Además, quiero que me traduzcas la arenga que el alcalde de mi pueblo dirigía a los conciudadanos en vísperas de nuestra Romería de la Virgen". "Fet. Da-li cebes castellanés que jo te daré porratells de Na Marranxa". "Vámonos allá". "Espacio". "Poc a poquet". "Espacito". "Suau suau". "Muy espacio". "Molt sorrer". "Justo andar por no caerse". "Caminar de corbeu". "Desandar lo andado". "Anar de cul". "Llegar tarde". "Arribar misses dites". "Perder el tren de las cinco". "T'havessis aixecat a les tres". "A paso de tortuga". "A pas de llimac". "No llegar nunca". "Perdre sa xaveta". "Apenas salir". "Just just tocar soletes". "Hacer como que se va uno". "Fer ses ontes". "Lento". "Xano xano". "Lentísimo". "Pruaguísim". "Yendo, pero no". "Calçar una serp amb sabates de lona". "Andadura incierta". "Fer tres fileres de potades". "Vamos a por la Romería: señores paisanos, vecinos todos de la muy noble i leal villa de Fronteriza del Sándalo. Acercándose a pasos agigantados la Romería del Cristo de las Velas y su Divina Madre la Virgen de las Candelas, sin pecado concebida,

el que yo, vuestro alcalde, os invito el concurso a toda la población, para que traiga (además de las correspondientes viandas de jamón, bota de tinto, porrón, pan sin miga, quesón, pavo al ajillo, roscones y pasteles del terruño) la mayor variedad de pajaritos y animales domésticos, para que reciban las aguas depuradoras del agua bautismal, antes de ser devorados después sin la menor piedad, para gloria que fuere de nuestros paladares y gznates. Ha llegado la hora de echar una cana al aire y dejar que las pulgas, por una vez, se coman el garañón. Así que, zurrón lleno y tripa vacía". "Senyors paisans, veñs tots de la molt noble i lleial vila de Fronterera del Pampalei. Apropant-se manades desfetes sa vega i Romiatge del Crist de ses espelmes i sa Divina Mare, sens pecat concebuda, la Verge de ses espelmetes, el que jo, vostro'n batle, convit i fas sabent sa participació al comú des poble, perquè dugui (además dels corresponents recaptés de cuixot, pell de vi negre, garrafó, pa sense molla, brosat, indiot a l'allet, tortells i pastissos del terror nadiu) la major mescladissa d'aucellets i bestiar perquè rèbiguen ses aigos depuradores abans de ser llebejats després i sense arrufar es nas, per glòria que sia des nostros sostres bucals i garganxons. Es arribada l'hora de fer tala i entrar dins s'ordi des veinat i que ses puces es mengin es gorà. Així que, sarró ple i panxa buida". "Vaya, vaya. Vámonos a tomar una cerveza". "Anem".

PARLAR EN PRETERIT és molt bo de fer. Per això vaig a contar-vos una feta cròtica. A dins el Bar Ca'n Joan, un home governat pel cap de baix, engolia amb la vista una famellarra que justament passava per allà davant. "Redell, quina dona! Vaja una peça! Ell, amb set com ella en fan una dotzena. Si a mi m'han de posar es

tomet, que sigui aquesta donassa. Una fembra d'aquest cordat encendria un gorg amb sa vista". "Que no farem maig? -li digueren. Trob que la te mires arreu. Deixa qualque cosa pels externs". "Es que, inclús mirant-la a escarada, no tenc temps de mirarli es trau". "Ni trau ni travetes. Ai si sa teva dona ho sap, segur que te posarà es travedor en remull". "No diguis dois. S'aigo tanmateix prendria es bull". "Idò, vetla es nord a sa congeladora, perquè tu ets com aquell que en veure la mar d'enfora ja li agafava pixera i llavors feia ses feines dins es calçons. I si vols que te'n digui una, aquesta dona amb tu, tendria sa sensació de regar una planta de plàstic".

TANCAM L'AIXETA DEL XERRIM amb una d'En Mateu de So Na Moiana. "Se presenta una famella al quarter de la Guàrdia Civil: -Miri, Senyor Sargent, m'han violada. -Ho sent, senyoreta, això és cosa del batle. I ella diu: -Me'n vaig a veure'l. I diu: -Meam, nostro'n batle. -M'han xoclada (1) i venc a denunciar s'enxoclador. -I que el coneixes? -Sí, ferm. Es un empleat de l'Ajuntament. -Estàs segura? -Ja ho crec. Perquè jo he hagut de fer tota sa feina i en aquest cas, senyor batle, no en pot ser d'altre més que un de sa llocada de la Sala. (1) Paraules textuals de l'amo En Toni Riera, de quan me contava que Na Mariana d'Asprer, vídua d'En Jaume Morey, honor de Son Morey, agafà per verratell En M. Custureu, deixant-lo, just just, amb la canavera.

ENDEVINETA

d'en Pere Xim

Solució al n° 24:

"Correus"

Les fan les nostres dones i molt les podem bravejar, plenes de coses bones, són ideals per menjar. Tencn randes a les vores no puc dir a dedins què hi

Solució al proper numero.